Vlaanderen
is open ruimte

Het Vlaamse plattelandspact

Samen werk maken van een verbonden platteland

oktober 2026

VLAAMSE
LAND
MAATSCHAPPIJ

VLM.be

COLOFON

Uitvoerder:
Vlaamse Landmaatschappij
Koning Albert II-laan 15 bus 152
1210 Brussel
Tel.: 02 543 72 00
www.vlm.be

Opdrachtgever:
De Vlaamse minister van Binnenland, Steden- en Plattelandsbeleid, Samenleven, Integratie en Inburgering, Bestuurszaken, Sociale Economie en Zeevisserij
Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel
Tel.: 02 553 91 92
www.vlaanderen.be/vlaamse-regering

Coverfoto: Dorpskern van Dikkele (Zwalm), VLM Fotoarchief, 2023

Datum Rapport: oktober 2026
Status/Revisie: ontwerp om als bijlage te worden gevoegd bij de mededeling aan de Vlaamse Regering betreffende de stand van zaken en vervolgstappen van het Vlaamse Plattelandspact

INHOUD

1 Van ambitie naar pact 4
2 Leefbare, levendige en verbonden dorpen als fundament van het Vlaams platteland 7
2.1 Engagementen van de Vlaamse regering 7
3 Een toekomstgerichte plattelandseconomie en lokale voedselproductie 8
3.1 Engagementen van de Vlaamse regering 8
4 Versterking van landschapskwaliteit, biodiversiteit en klimaatrobuustheid 9
4.1 Engagementen van de Vlaamse regering 9
5 Transversale instrumenten om het Plattelandspact te versterken 10
5.1 We zetten een kenniscentrum platteland op om kennisopbouw en kennisdeling over het platteland te verzekeren 10
5.2 De gebiedsgerichte uitvoering van het pact, onder meer via LEADER en andere territoriale instrumenten binnen het Belgische NRP-plan 10
6 Slot 12

1 VAN AMBITIE NAAR PACT

Eén derde van de Vlamingen woont vandaag op het platteland – en dat aandeel groeit, in tegenstelling tot elders in Europa. Dat zegt veel over de aantrekkingskracht van ons Vlaamse platteland. Mensen wonen er graag en houden ervan om er te recreëren en te verblijven. Het landschap, de rust en verbondenheid en het dorpse karakter zijn de belangrijkste troeven van het platteland.

De voorbije decennia is dat platteland echter in volle evolutie: dorpen worden drukker, de bevolking wordt diverser, we worden mobieler en ook de economische basis is volop in verandering. Sommige evoluties kunnen als bedreigend worden ervaren, maar zijn tegelijkertijd kansen in het licht van nieuwe maatschappelijke uitdagingen.

Het plattelandsrapport dat de Vlaamse Landmaatschappij in 2024 opleverde, tracht de tendensen op het platteland te objectiveren en kwantificeren. Het rapport vormde dan ook het ideale vertrekpunt voor de gesprekken over het Plattelandspact en wijst op een aantal uitdagingen die anders zijn voor het platteland dan voor verstedelijkte gemeenten en centrumsteden.

Om een antwoord te bieden op de specifieke uitdagingen waarmee plattelandsgebieden geconfronteerd worden, heeft deze regering het plan opgevat om een transversaal Plattelandspact te sluiten met alle stakeholders zoals voorzien in het regeerakkoord. Als Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Steden- en Plattelandsbeleid coördineer ik de opmaak en de uitvoering van dit Plattelandspact.

Een transversale plattelandsstrategie als deze vraagt een hernieuwd engagement van de voltallige Vlaamse Regering, haar administraties, lokale besturen, het middenveld en private partners. We kiezen voor een structurele aanpak die versnippering tegengaat en samenwerking versterkt. Met dit Plattelandspact is Vlaanderen een van de eerste regio's die, in lijn met de *Europese langetermijnvisie voor de plattelandsgebieden van de EU* en het *EU Rural Pact*, een eigen geïntegreerde plattelandsstrategie opmaakt.

Belangrijke voorwaarden voor het slagen van het Plattelandspact zijn:

1. Het Plattelandspact is toekomstgericht: het bevat een duidelijke visie op de richting die de beleidsmakers willen uitgaan met het platteland. Dit vormt een basis voor continuïteit van de initiatieven op langere termijn.
2. Het Plattelandspact is structureel: het pact is geen individueel project of actie. Door op basis van een visie een geïntegreerde strategie uit te werken, met transities en doorbraken, is het gericht op duurzame effecten over meerdere jaren, institutionele verankering en voorziet het in monitoring en evaluatie.
3. Het Plattelandspact is een beleidsdomein- en bestuursniveau overschrijdend engagement dat lokale besturen, actoren en gemeenschappen aanmoedigt tot verder initiatief.
4. Het Plattelandspact zet de stem van het platteland op de beleidsagenda: de basis van het Plattelandspact zijn de verwachtingen en bezorgdheden die de plattelandsgemeenschappen zelf hebben voor hun toekomst.

Aan dit Plattelandspact is dus een uitgebreid participatief traject voorafgegaan. We hebben de stem van het platteland gehoord via een online bevraging en vijf toekomstateliers rond open ruimte, wonen, lokale gemeenschap, economie en bestuurskracht in het voorjaar van 2025. In het najaar volgden hoorzittingen in het Vlaams Parlement met experten, maatschappelijke organisaties en lokale besturen. Uit deze verschillende momenten kwamen duidelijke signalen en verwachtingen naar boven over hoe het platteland en zijn gemeenschappen kunnen floreren in de toekomst. Dit beeld is neergeschreven in een toekomstvisie die als bijlage bij dit Plattelandspact is toegevoegd.

Volgens de inwoners van het platteland verdient hun leefomgeving een sterke en vitale toekomst. Niet alleen omdat het platteland voor hen een thuis is, maar omdat het een onmisbare pijler vormt voor onze hele samenleving. De open ruimte is en blijft de grootste troef van het platteland: ze beschermt onze biodiversiteit, versterkt onze weerbaarheid tegen de klimaatverandering en vormt de basis voor de productie van lokaal en duurzaam voedsel. Bovendien levert het platteland de grondstoffen en hernieuwbare energie die nodig zijn om de overgang naar een koolstofneutrale samenleving waar te maken. Daarom vindt het platteland het belangrijk om in te zetten op het beschermen van die open ruimte en op het duurzaam beheren van de natuurlijke rijkdommen.

Maar het platteland is meer dan dat. Het is de thuis van één op drie Vlamingen. Zij hebben het recht om hier te blijven wonen, hun plek te vinden en zich te ontplooien. Dat vraagt om dorpen en landelijke kernen die bruisen van leven: plekken waar mensen graag wonen, in een groene en veilige omgeving, gedragen door een warme gemeenschap.

Een sterk gemeenschapsleven ontstaat niet vanzelf. Het groeit dankzij inwoners, verenigingen en lokale ondernemers die kansen krijgen om basisvoorzieningen zoals lokale winkels en horeca of andere ontmoetingsplaatsen in stand te houden. Dorpshuizen spelen hierin een sleutelrol: ze vullen leemtes op in dienstverlening én creëren ruimte voor ontmoeting. Daarbij denken we niet langer enkel vanuit de individuele kern, maar in termen van netwerken. Landelijke kernen worden met elkaar én met de steden verbonden via een performant combimobiliteitsnetwerk.

Om deze ambitieuze visie waar te maken, is een versterking van de lokale bestuurskracht noodzakelijk. Dit kan middels verschillende ingrepen ter versterking van de lokale capaciteit (o.a. aangepaste financiering, intergemeentelijke samenwerking, vrijwillige fusie, gerichte personeelsinzet). Lokale besturen kunnen voordelen halen uit een sterkere samenwerking met elkaar, met de andere bestuursniveaus en vooral ook met de inwoners via participatie. De plattelandsgemeenschap vraagt duidelijk om beleid dat vertrekt vanuit een plattelandsbril, en dat toelaat om geïntegreerd en gebiedsgericht te werken, rekening houdend met de principes van het regiodecreet. Dit vergt blijvende investeringen in kennisopbouw en het delen van goede praktijken.

Met dit Plattelandspact zetten we de strategie uit om dat toekomstbeeld te realiseren. Dit doen we aan de hand van drie strategische werven:

1. Leefbare, levendige en verbonden dorpen als fundament van het Vlaams platteland
2. Een toekomstgerichte plattelandseconomie en lokale voedselproductie
3. Versterking van landschapskwaliteit, biodiversiteit en klimaatrobuustheid

Voor elk van deze strategische werven formuleren we vanuit de Vlaamse Regering engagementen die bijdragen aan de realisatie ervan. We rekenen ook op het engagement van de provincies, de gemeenten, het middenveld en plattelandsgemeenschappen om een bijdrage te leveren aan de realisatie van het pact via de ondertekening van de engagementsverklaring en het opnemen van concrete engagementen.

Vanuit Vlaanderen zetten we ook verder in op de ontwikkeling van een aantal instrumenten die de uitvoering van deze plattelandsstrategie moeten versterken, onder meer via LEADER en andere territoriale instrumenten binnen het Belgische NRP-plan.

Dit pact is geen eindpunt, maar een startpunt. Een gezamenlijke belofte om ons platteland met zorg, ambitie en vertrouwen klaar te maken voor de toekomst.

Hilde Crevits,
Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Binnenland, Steden- en Plattelandsbeleid, Samenleven, Integratie en Inburgering, Bestuurszaken, Sociale Economie en Zeevisserij

2 LEEFBARE, LEVENDIGE EN VERBONDEN DORPEN ALS FUNDAMENT VAN HET VLAAMS PLATTELAND

De dorpen vormen het kloppend hart van het Vlaams platteland. In dit Plattelandspact plaatsen we de leefbaarheid van dorpen en landelijke kernen expliciet centraal. Leefbaarheid gaat niet over schaalvergroting of groei, maar over verbondenheid, ontmoeting, bereikbaarheid, kwaliteit van wonen en een sterke betrokkenheid van inwoners bij het beleid dat hun leefomgeving vormgeeft. Dorpen zijn geen restcategorie tussen stad en open ruimte, maar volwaardige woon- en leefgemeenschappen met een eigen identiteit en dynamiek.

We erkennen dat dorpen geconfronteerd worden met specifieke uitdagingen die van nature zullen verschillen van dorp tot dorp. Dit pact vertrekt vanuit de overtuiging dat oplossingen voor deze uitdagingen daarom maatwerk vereisen, afgestemd op de bestuurskracht van dorpen en landelijke gemeenten.

We zetten in op sterke dorpskernen als plaatsen van ontmoeting, dienstverlening en sociale cohesie. We streven naar goed bereikbare en veilige dorpen, met aandacht voor basisbereikbaarheid, energie- en digitale infrastructuur en kwalitatieve publieke ruimte. Dorpsvoorzieningen worden niet louter beoordeeld op hun kwantitatieve aanwezigheid, maar op hun bereikbaarheid en betekenis voor het dagelijks leven van inwoners.

Verbondenheid staat centraal: tussen dorpen onderling, tussen dorp en landschap, tussen dorp en stad en tussen inwoners en beleid. Inwoners worden actief betrokken bij keuzes die hun dorp aanbelangen. Zo bouwen we aan veerkrachtige dorpen waar mensen graag wonen, zich engageren en samenleven, en die een dragende rol spelen in een sterk en evenwichtig Vlaams platteland.

2.1 ENGAGEMENTEN VAN DE VLAAMSE REGERING

1 Voor elk dorp moet een duidelijk toekomstbeeld worden opgemaakt, daarom zetten we **Dorpskracht+** in gang, een programma en een methodische aanpak voor dorpsontwikkeling in samenwerking met de gemeente, en koppelen lokale bestuurskracht aan gemeenschapskracht. We streven ernaar dat voor elk dorp een toekomstbeeld wordt opgemaakt samen met de inwoners. Hierbij is minstens aandacht voor voldoende ontmoeting, bereikbare voorzieningen en mobiliteit in de brede zin.

2 Verbinding en ontmoeting vormen het hart van elke gemeenschap. We zetten zowel lokaals als Vlaams in op multifunctionele ontmoetingsplaatsen. Door linken te leggen tussen lokale dienstencentra, jeugdinfrastructuur, dorpszalen en dorpshuizen, etc. kan iedereen in zijn eigen dorp ontmoeten, ontspannen, helpen én geholpen worden. Publieke infrastructuur moet hierbij zoveel als mogelijk multifunctioneel worden ingezet.

3 EEN TOEKOMSTGERICHTE PLATTELANDSECONOMIE EN LOKALE VOEDSELPRODUCTIE

Het Vlaams platteland is een productieve ruimte waar economie, landbouw en landschap onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. In dit pact erkennen we bedrijvigheid en de aanwezige economische sectoren als fundamentele pijlers van het platteland. Land- en tuinbouw hebben het landschap mee gevormd, zorgen voor voedselproductie en dragen bij aan economische vitaliteit, leefbaarheid en identiteit van dorpen en regio's.

We engageren ons om economie en landbouw een duidelijk en betrouwbaar toekomstperspectief te bieden met zowel gangbare als nieuwe verdienmodellen. Productie en duurzaamheid worden hierbij niet tegenover elkaar geplaatst, maar bewust met elkaar verweven. Daarom zetten we in op een sterke plattelandseconomie, ingebed in de draagkracht van de open ruimte. We stimuleren samenwerking tussen landbouwers, andere ondernemers, lokale besturen en burgers om economische waarde lokaal te verankeren.

Dorpen en kernen bieden ruimte aan ondernemerschap, ambacht en dienstverlening, in een doordachte verweving van functies die de open ruimte vrijwaart en rekening houdt met de aanwezige verkeersinfrastructuur.

Daarnaast erkennen we het belang van innovatie, kennisdeling en samenwerking om economische transities mogelijk te maken. De plattelandseconomie van de toekomst is divers, veerkrachtig en lokaal verankerd. Ze draagt bij aan voedselzekerheid, werkgelegenheid en maatschappelijke meerwaarde, en versterkt tegelijk de relatie tussen stad en platteland. Zo bouwen we aan een productief platteland dat economisch leefbaar is voor wie er werkt en woont, en maatschappelijk relevant voor heel Vlaanderen.

3.1 ENGAGEMENTEN VAN DE VLAAMSE REGERING

1. We creëren ruimte voor ondernemen en wonen via **dorpsverweving**. Concreet voor het Plattelandspact ligt de focus op de verweving van rode en paarse activiteiten in de dorpskernen waardoor ruimte voor ondernemen ontstaat zonder hiervoor bijkomende open ruimte aan te snijden. Hierbij moet voldoende aandacht gaan naar de relatie tot leefbaarheid, logistiek, etc.
2. We stimuleren en ondersteunen lokale en regionale dynamieken voor een **duurzaam (boven)lokaal voedselbeleid** en versterken lokale en regionale **korteketeninitiatieven** om stad en platteland te verbinden.
3. Lokale besturen en openbare instellingen worden gesensibiliseerd over de impact die ze kunnen hebben op de lokale economie en de open ruimte met publiek grondbeleid.

4 VERSTERKING VAN LANDSCHAPSKWALITEIT, BIODIVERSITEIT EN KLIMAATROBUUSTHEID

Het Vlaams platteland is gedefinieerd door haar open ruimte. Ze is drager van landschappen, biodiversiteit en essentiële ecosysteemdiensten. In dit Plattelandspact engageren we ons om deze kwaliteiten actief te versterken en te beschermen met het oog op een klimaatrobuust en toekomstbestendig platteland. Bodem en water vormen daarbij de leidende principes. Het platteland vervult een cruciale rol als buffer tegen klimaatverandering en erosie, als ruimte voor waterberging en als motor voor koolstofopslag en biodiversiteitsherstel met een inzet op zowel kerngebieden als op ecologische verbindingen in de bredere op en ruimte.
We kiezen resoluut voor een geïntegreerde en gebiedsgerichte benadering waarin landschap, natuur, landbouw, bewoning en recreatie in samenhang worden bekeken. De aanwezigheid van kleine landschapselementen, zoals binnen groene en blauwe dooraderingen, versterken niet alleen de ecologische waarde maar ook de leefbaarheid en identiteit van dorpen en regio's.
We zetten naast kerngebieden in op multifunctioneel ruimtegebruik, waarbij natuur, landbouw, recreatie, waterbeheer en andere functies elkaar versterken in plaats van verdringen.
Samenwerking is essentieel. Vlaamse overheid, lokale besturen, landbouwers en terreinactoren nemen elk hun verantwoordelijkheid op. Het platteland wordt zo niet alleen beschermd tegen de gevolgen van klimaatverandering, maar actief ingezet als deel van de oplossing. Op die manier bouwen we aan een veerkrachtig landschap dat ecologisch waardevol is, functioneel blijft en gedragen wordt door de mensen die er wonen en werken.

4.1 ENGAGEMENTEN VAN DE VLAAMSE REGERING

1 Via bestaande lokale samenwerkingsverbanden worden actieprogramma's gebiedsgericht uitgevoerd met de ambitie om meerdere Vlaamse opgaven in hun gebied (mestdecreet, pas, waterzekerheid, stroomgebiedsbeheerplannen, natuurdoelen,…) waar mogelijk geïntegreerd te behalen binnen de bestaande samenwerkingsverbanden. Regionaal overleg met stakeholders zorgt ervoor dat alle beleidsplannen op elkaar afgestemd zijn.
2 We blijven inzetten op de versterking van de open ruimte en onze natuur- en landbouwkernen. Door de draagkracht van onze open ruimte te versterken maken we ze weerbaarder tegen impact van buitenaf. Daarnaast worden waar mogelijk linken gelegd met toerisme en recreatie.
3 Er wordt verder ingezet op groenblauwe dooradering en kleine landschapselementen. We blijven met lokale partners, zowel particulier als publiek, inzetten op robuuster groen, zowel in de open ruimte als in en rond onze dorpen. Hierbij denken we onder meer aan natuurverbinding, houtkanten en wateropslag.

5 TRANSVERSALE INSTRUMENTEN OM HET PLATTELANDSPACT TE VERSTERKEN

5.1 WE ZETTEN EEN KENNISCENTRUM PLATTELAND OP OM KENNISOPBOUW EN KENNISDELING OVER HET PLATTELAND TE VERZEKEREN

Binnen de VLM, in samenwerking met het Agentschap Binnenlands Bestuur, Statistiek Vlaanderen, lokale besturen en middenveld, wordt een kenniscentrum plattelandsbeleid opgericht met de volgende doelstellingen:

1 Dataverzameling en monitoring van resultaats- en outputindicatoren gelinkt aan de doelstellingen van het Plattelandspact alsook rapporteren over de voortgang hieromtrent onder meer via het plattelandsrapport.
2 Verder uitbouwen van kennis over plattelandsuitdagingen en opportuniteiten door platteland een plaats te geven in de verschillende onderzoeksagenda's bij overheids- en kennisinstellingen.
3 Het objectief en neutraal inzetten op actieve en passieve kennisdeling vanuit het kenniscentrum en tussen plattelandsactoren, lokale besturen, beleidsmakers en onderzoekers, onder meer via het ruimer delen van resultaten en leerlessen uit LEADER-projecten.

5.2 CONCRETE ZORGEN EN PROBLEMEN VAN HET PLATTELAND MET ADVIEZEN TOT BIJ DE VLAAMSE REGERING BRENGEN.

We onderzoeken of het mogelijk en haalbaar is om de EU-plattelandstoets toe te passen binnen Vlaanderen onder de vorm van een plattelandsreflex om te waarborgen dat nieuw Vlaams beleid voldoende rekening houdt met de noden van het platteland. In het plattelandspact zullen de mogelijkheden hieromtrent ook besproken en afgetoetst worden met de stakeholders en besturen

5.3 DE GEBIEDSGERICHTE UITVOERING VAN HET PACT, ONDER MEER VIA LEADER EN ANDERE TERRITORIALE INSTRUMENTEN BINNEN HET BELGISCHE NRP-PLAN

Uit de toekomstateliers die georganiseerd zijn tijdens de visievormingsfase van het Plattelandspact kwam een duidelijke nood naar boven: gebiedsgericht samenwerken tussen sectoren en bestuursniveaus voor een gecoördineerde en geïntegreerde uitvoering op het terrein. Dit wil zeggen dat de regie lokaal wordt opgenomen, dat er uitwisseling ontstaat tussen verschillende sectoren en bestuursniveaus, dat de problematieken geïntegreerd worden aangepakt, en er duurzame en gedragen win-winoplossingen uit voortvloeien.

Er bestaan vandaag de dag al heel wat gebiedsgerichte werkingen die geprezen worden om hun effectiviteit, gedragenheid en geïntegreerde aanpak. Deze werkingen focussen zich voornamelijk op de ruimtelijke vraagstukken (Landinrichtingen, Territoriale Ontwikkelingsprogramma's, Strategische Projecten). De plattelandsuitdagingen gaan echter breder en hebben meerdere sociale, ecologische en economische componenten. Een gebiedsgerichte werking zou ook op deze aspecten een meerwaarde bieden. Regionale samenwerking biedt hier ook kansen om tot een bredere interbestuurlijke samenwerking te komen tussen de Vlaamse overheid en de lokale besturen.

Een belangrijk instrument om gebiedsgericht aan plattelandsbeleid te doen is LEADER. We blijven dit instrument inhoudelijk versterken en hier verder op inzetten. We kijken hierbij hoe we de middelen kunnen richten op de prioriteiten die in het plattelandspact naar voor komen. Bijzondere aandacht gaat hierbij naar die werven waar op vandaag geen andere financiering voor bestaat. We onderzoeken in overleg met de provincies hoe we het grondgebied van LEADER meer nauwgezet kunnen bepalen.

Zoals uit verschillende evaluatiestudies blijkt, kan LEADER niet het volledige gewicht van de gebiedsgerichte invulling van plattelandsontwikkeling dragen. We kijken hiervoor ook naar andere territoriale instrumenten binnen het kader van de opmaak van het NRP-plan (bv. cohesiefonds of 10% rural target).

We geven dit vorm via gebiedsgerichte coalities plattelandspact die zorgen voor een territoriale implementatie van de doelstellingen van het plattelandspact. De gebiedscoalitie is een *coalition of the willing* die, met respect voor het regiodecreet, de plattelandsuitdagingen aanpakt binnen het gebied dat door de partijen zelf wordt beschouwd als de meest effectieve schaal om problemen aan te pakken. De gebiedscoalities vertalen de doelstellingen die geformuleerd worden binnen het plattelandspact naar een geïntegreerd gebiedsplan waarin oplossingen op maat van het gebied worden uitgewerkt. Vanuit de Vlaamse overheid wordt ondersteuning voorzien om de gebiedscoalities te ondersteunen.

6 SLOT

Vertrekkend vanuit de vaststellingen van het Plattelandsrapport 2024 en met de Europese plattelandsvisie in steun, luisteren we met het Vlaams plattelandspact naar de noden en bezorgheden van het platteland en zijn bewoners. Om de plattelandsvisie 2040 als resultaat van een uitgebreid participatief proces te realiseren, zetten we in op drie werven: het dorp als fundament van het platteland, een toekomstgerichte plattelandseconomie en een klimaatrobuuste omgeving. We versterken deze werven door in te zetten op de uitrol van een plattelandsreflex, de uitbouw van een kenniscentrum platteland en het versterken van de gebiedsgerichte uitvoering.

Dit ontwerp plattelandspact wordt nu voorgelegd aan en besproken met de verschillende partners zoals de lokale besturen en het middenveld om hun engagement voor het plattelandspact te bekomen en ook hen te activeren om hun schouders mee onder dit pact te zetten. De strategische werven zullen de komende weken verder worden geconcretiseerd met engagementen en acties via

- Overleg tussen VLM en de bevoegde Vlaamse administraties om de in het ontwerppact opgenomen engagementen verder aanvullen en concretiseren.
- Het opmaken van een plan van aanpak opmaken voor het opzetten van een kenniscentrum als centraal kennis-, leer en innovatieknooppunt waarbij dataverzameling, kennisopbouw en kennisuitwisseling over plattelandsuitdagingen centraal staan.
- We overleggen met het middenveld en besturen om te zien of het mogelijk en haalbaar is om de EU-plattelandstoets toe te passen binnen Vlaanderen onder de vorm van een plattelandsreflex.

Deze stappen leiden tot een finale tekst van het plattelandspact dewelke aan alle partners zal worden voorgelegd ter ondertekening.

Vlaamse
overheid